

Article Arrival Date

19.05.2022

Article Type

Research Article

Article Published Date

25.07.2022

Doi Number:<http://dx.doi.org/10.46291/newera.188>

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE TÜRKİYE İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YOUTH UNEMPLOYMENT PROBLEM IN DEVELOPING COUNTRIES AND SOLUTIONS FOR TURKEY

Abdurrahman KAYA

Araştırma Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, Merkez/Kastamonu

Email: abdurrahmankaya@kastamonu.edu.tr , ORCID ID: 0000-0002-8869-5155

ÖZET

1929 Büyük Bunalımı ile birlikte yaygınlaşmaya başlayan işsizlik sorunu küreselleşmenin artışıyla birlikte tüm dünyayı etkisi altına almaya başlamıştır. Çoğu ülke ekonomisi son dönemlerde işsizlik sorunuyla mücadele etmeye yönelmiş ve bu minvalde politikalar üretmeye çaba göstermiştir. İşsizlik sorununun içerisinde değerlendirebileceğimiz genç işsizlik sorunu ise ülke ekonomileri için mücadele edilmesi gereken başka bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Ülkelerin kalkınmasında belki de en önemli faktör olan gençlerin, piyasa mekanizmasına dahil olamaması ve ekonomide atıl vaziyette kalması birçok ekonomi açısından sorun yaratmıştır. Bu araştırma, gelişmekte olan ülkelerdeki genç işsizlik sorununun nedenlerinin irdelenmesini ve Türkiye ölçeğinde bu sorunlara getirilebilecek akılcı ve özgün çözüm önerilerinin sunulmasını amaçlamaktadır. Literatür taramasına dayalı bu çalışmada genç işsizlik kavramı ve genç işsizliğin yapısı üzerinde durularak genç işsizliğin nedenleri detaylandırılmış, TÜİK, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Bankası gibi kuruluşların verileri ışığında gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye’de genç işsizliğin yapısı incelenmiş ve Türkiye özelinde genç işsizlikle mücadele etmede kullanılacak çözüm önerileri sıralanmıştır. Kullanılan verilerin daha güncel kabul edilmesi açısından 2000-2020 yılları arasını kapsamı ve gelişmekte olan ülkeler içerisinde ekonomik ve sosyal anlamda Türkiye’ye denk olabilecek bazı ülkelerin seçilmiş olması bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmuştur. Elde edilen veriler dikkate alındığında Türkiye’de özellikle yükseköğretim düzeyindeki mezunların genç işsizler içindeki payının daha alt düzeyde eğitim alan mezunlara göre çok daha yüksek olduğu ve bunun eğitim-istihdam ilişkisinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Genç işsizlik, İstihdam, Arz-talep

ABSTRACT

The unemployment problem, which started to become widespread with the Great Depression of 1929, started to affect the whole world with the increase of globalization. Most of the countries' economies have recently turned to struggling with the unemployment problem and have tried to produce policies in this direction. The problem of youth unemployment, which we can consider within the unemployment problem, has emerged as another issue that needs to be struggled for the national economies. The fact that young people, perhaps the most important factor in the development of countries, cannot be included in the market mechanism and remain idle in the economy has created problems for many economies. This research aims to examine the causes of youth unemployment in developing countries and to present rational and original solutions to these problems in Turkey. In this study based on the literature review, the causes of youth unemployment are elaborated by emphasizing the concept of youth unemployment and the structure of youth unemployment, the structure of youth unemployment in developing countries and Turkey has been examined in the light of data from institutions such as TUIK, International Labor Organization and the World Bank and solution proposals that can be used to combat youth unemployment in Turkey are listed. In terms of accepting the data used as more up-to-date, the fact that it covers the years 2000-2020 and that some countries that can be economically and socially equivalent to Turkey have been selected among the developing countries are the limitations of this study. Considering the data obtained, it has been determined that the share of graduates, especially at the higher education level, among the young unemployed is much higher than the graduates with a lower level of education, and this is due to the education-employment relationship.

Keywords: Unemployment, Youth unemployment, Employment, Supply-demand

GİRİŞ

Ülke ekonomilerinde geçtiğimiz yüzyılda görülmeye başlanan işsizlik sorunu, sanayileşme ve buna bağlı olarak küreselleşmeyle birlikte ekonomileri tehdit eder hale gelmiş ve dünya nüfusunun her geçen yıl artmasıyla da şiddetli boyutlara ulaşmıştır. Bu işsizlik türlerinden belki de en önemli görüleni ise genç işsizlik olmuştur. Dünya nüfusundaki hızlı artış ve teknolojik ilerleme ve yapay zekânın bazı iş kollarında insan gücüne gereksinimi azaltması dolayısıyla genç işsizlikte büyük artışlar yaşanmaya başlamıştır.

Genç işsizlik sorunu dünya genelinde artsa da özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu sorun daha fazla gündeme gelmektedir. Bu tarz ülkelerde nüfus artış hızının fazla olması, yatırımların düşük kalması, aile planlamasının zayıf olması gibi sebeplerle işsizlik ve özellikle genç işsizlik oranları yüksek seyretmektedir. Bu ülkelerde ekonomik ve siyasi istikrarsızlıkların hâkim olması, özel kesim sermayesinin düşük olması dolayısıyla iş imkanı yaratılamaması, devletin özel sermayenin boşluğunu yeterince dolduramaması istihdam sorunlarına ve ekonomik büyüme ve kalkınmanın sekteye uğramasına neden olmaktadır.

Genç işsizlik konusu ekonomik ve siyasal olayların haricinde eğitimle de çok yakından ilgilidir. Eğitim ve istihdam arasında birbirinden ayıramayacak bir bağ bulunmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin hemen hepsinde iki büyük yapısal sorun olarak eğitim ve istihdam gösterilmektedir. Birbirleriyle ilişki içerisinde olan bu iki unsur işsizlik sorununa da işaret etmektedir. Eğitim alanında yeterli imkân ve kaliteyi sunamayan ülkelerde istihdam sorunlarının oluşması da kaçınılmazdır. İş hayatına hazırlayamayan ya da iş hayatında gerekli bilgiyi sunamayan bir eğitim sonucu istihdam sorunlarının yaşanması çok doğaldır. Bu gibi ülkelerde genellikle eğitim alanında sorunların yaşandığı, eğitim-istihdam çerçevesinde projeler yürütüldüğü bilinmesine rağmen işsizliği çözecek uygulamaların eksik kaldığı gözlenmektedir. Tabii ki işsizlik sorunu sadece eğitim mevzusu değil, ekonomik ve siyasal uygulamaların yer aldığı politikalar, özel kesim-kamu kesimi işbirliği ve daha birçok kalıcı çözüm önerilerinin birlikte sunulması gereken girift bir konudur.

Bu çalışmada gelişmekte olan ülkelerde genç işsizlik sorunu ayrıntılarıyla irdelenecek olup, bu konunun özelinde genç işsizliğin nedenleri ve Türkiye’de genç işsizlik sorununa getirilebilecek çözüm önerileri sunulacaktır. Bunu yaparken eğitim-istihdam ilişkilerine girilecek ve Dünya Bankası’nın genç işsizlik verileri ile Türkiye’deki genç işsizlik verileri analiz edilerek bir karşılaştırma yapılacaktır.

1. GENÇ İŞSİZLİK KAVRAMI

Genç işsizlik kavramı işsizliğin belli bir yaş aralığına indirgenmesidir ve bu yaş aralığı genellikle 15-24 yaş olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler 15-24 yaş arasını genç olarak kabul etmektedir ancak bu yaş kısıtı ülkeden ülkeye kurumsal, kültürel ve siyasal nedenlerle değişmektedir. Sanayileşmesini tamamlamış ülkelerde bu üst sınır değişse bile genelde alt sınır aynı kalmaktadır (O’Higgins, 2004: 5). Türkiye’de ise TÜİK’in verilerinde genç yaş aralığı 15-24 yaş arası olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla genç işsizlik kavramı da 15-24 yaş arasını kapsamaktadır. Genç işsizlik, gelişmekte olan ülkelerde ya da az gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olmasına rağmen gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. Dünyada 15 yaş ve üstü çalışma dönemindeki genç nüfus toplam nüfusun %25’ini oluşturmakta ve işsizlik oranlarında da bu oran %40 olarak belirtilmektedir. Sadece gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerde değil neredeyse bütün ülkelerde genç işsizlik oranı yetişkin işsizlik oranından daha fazla çıkmaktadır. Sanayileşme sonrası dönemde işsizlik oranları artmasına karşın küreselleşmenin ve nüfus artış hızının üst düzeylerde artmasıyla beraber genç işsizliğin yetişkin işsizliğe oranı çok daha fazla

artmaktadır. Genç işsizliğin bu kadar yüksek seyretmesi ülkelerdeki ve dünyadaki potansiyel ekonomik büyüme ve iş piyasası hususunda uzun vadede birçok olumsuz etki meydana getirmekte, kısa dönemde de genç işsizliğin fazlalığı ekonomik ve sosyal hayatı zorlaştırmakta, toplumsal refaha ulaşmada en önde gelen engellerden biri olmaktadır (ILO, 2012: 33).

2. GENÇ İŞSİZLİĞİN YAPISI

Genç işsizliğin yapısı değişkenlik göstermektedir. Genç işsizlik sorunu kendi içinde eğitim durumu, iş arama süresi ve bu işin türü, yaş, bölge gibi unsurlara ayrılabilir. Bu unsurlar arasında genç işsizliğin yapısına bakıldığında eğitim unsurunun çok önemli olduğu görülmektedir.

Eğitim ve istihdam arasındaki sıkı ilişki ülkelerin ve ekonomilerin gelişimleri açısından çok büyük bir önem arz etmektedir. Bir ülkede eğitim düzeyi düşük kişilerin toplam istihdamda daha fazla yer tutması, o ülkenin ekonomik büyüme ve kalkınmasına ve katma değeri yüksek üretim yapmasına mani olacak bir sebeptir (Mahiroğulları & Korkmaz, 2010: 58).

Gelişmiş ülkelerde bireylerin eğitim düzeyindeki bir artış o bireyin istihdama katılımına olumlu etki yaparken Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eğitim seviyesi yüksek kişilerin işsiz kalmasına çok sık rastlanmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de genç ve eğitilmiş nüfusun işsizliğinde bir artış yaşanmaktadır. Türkiye’deki genç işsizlik oranları AB ve OECD ülkelerine kıyasla yüksek seyretmektedir (Akgün, 2019: 15).

Genç işsizliğin yapısı incelenirken işsiz geçen sürenin yani iş arama süresinin de irdelenmesi gerekmektedir. ILO, EUROSTAT ve OECD gibi kurumlar tarafından kabul edilen iş arama süreleri kısa ve uzun süreli olarak ikiye ayrılmaktadır. Bir kişi bir yıldan kısa bir süredir iş aramaktaysa kısa süreli işsiz, bir yıl ve bir yıldan daha uzun bir süredir iş aramaktaysa uzun süreli işsiz olarak nitelenmektedir (Bozdağlıoğlu, 2008: 52). İş bulmak için harcanan zamanın gittikçe uzaması işsizliğin yanında başka sorunları da getirmektedir. Bu süre zarfında gençler, okulda öğrendikleri bilgilerini ve becerilerini unutabilmekte, bu gençlerin yetenekleri körelebilmektedir. Böylece bir iş sahibi olma ihtimalleri ve istihdama katılma olasılıkları gittikçe düşebilmektedir. Uzayan iş arama süreleri sonucunda bu gençler yavaş yavaş piyasanın dışına itilebilmektedir (Özşuca, 2003: 75).

Genç işsizlikte önemli olan bir konu da gençlerin ne tür işlerde çalışmak isteyeceği konusudur. Yapılan araştırmalarda kendi işini kurmak isteyenlerin oranının çok düşük olduğu, tam zamanlı bir işte çalışmak isteyenlerin oranının ise çok fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Buluttekin, 2008: 182). Yani gençlerde girişimcilik konusunda bir çekingenlik ve kendine güvenmeme durumunun olduğu ve gençlerin kendilerini daha güvende hissedecekleri tam zamanlı bir işe girmek istedikleri anlaşılmaktadır. Tam zamanlı işlerin güvenli bir sığınak olarak görülmesi, tam zamanlı bir işe girme bağlamında aile ve çevreden gençlere gelen telkinler ve baskılar, gençlerin ekonomik ve siyasal konjoktüre güven duymaması, ekonomik belirsizlikler, gençlerin tasarruflarının yetersizliği ve eldeki sermayenin de riske atılmak istenmemesi bu durumun sebeplerini oluşturmaktadır (Kaya, 2021: 367).

Genç işsizliğin yapısına bakıldığında yaş faktörünün de değişiklik gösterdiğini görmek mümkündür. Her ne kadar International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü) ve United Nations (Birleşmiş Milletler) 15-24 yaş arası işsizleri genç işsiz olarak nitelese de çok sayıda Avrupa Birliği ülkesinde 15-29 yaş arası işsizler genç işsiz olarak gösterilmiştir. Bunun sebebi de özellikle gelişmiş ülkelerde eğitim sürelerinin çok uzun olması ve bunun sonucunda işe girişlerin de daha ileriki yaşlara sarkmasıdır. Türkiye’de ise genç işsiz olarak yaş aralığı TÜİK de dahil olmak üzere birçok kurum tarafından 15-24 yaş olarak benimsenmektedir

(Akgün, 2019: 22). Türkiye’de genç işsizler 15-24 yaş aralığındakiler olarak kabul edilse de özellikle belli bir eğitim seviyesine gelmiş insanların bu yaş aralığında işe yerleşmelerinin pek kolay olmadığı görülmektedir. Bu durum 15-29 yaş aralığındaki işsiz sayılarının Türkiye’de fazla olmasından anlaşılabilir (Kabaklarlı & Gür, 2011).

Genç işsizliğin yapısındaki bir başka etmen de bölgelerdir. Kent ve kırsal ayrımının çok net yaşandığı gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğin kırsal ve kentte ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bölgesel eşitsizlikler, bölgesel kalkınma farklılık arz etmektedir. Bu da öncelikli olarak istihdam sorununu beraberinde getirmektedir (Akgün, 2019: 30). Özellikle eğitilmiş kesimin kent hayatında daha rahat iş bulması beklenmekte ve eğitilmiş kişiler genellikle tarım kesiminde çalışmayı reddetmektedir. Ancak tarımda sanayileşmenin artması, toprakların miras yoluyla çok küçük parçalara bölünmesi gibi sebeplerle köyden kente göç hızla artmakta ve kentlerde çalışanların ve yaşayanların oranı köylerde çalışan ve yaşayanların sayısını kat kat geçmekte ve köylerdeki istihdam oranı kentlerdeki istihdam oranından daha iyi çıkmaya başlamaktadır. Çünkü göç ile beraber kentlerdeki istihdamda rekabet artmakta ve özellikle yükseköğretim mezunu olanların kentlerde çalışma isteği doğmaktadır. Kentlerdeki genç işsizlik de köylerdeki genç işsizlerden oransal olarak daha büyük bir hale gelmektedir. Bölgesel eşitsizlikler, kırsal ve kent ayrımının keskin çizgisi Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik dengesizlikleri beraberinde getirerek istihdam sorunlarına neden olmaktadır. Bu sorunlar da ekonomik ve toplumsal problemlerin daha da derinleşmesine meydan vermektedir. Yani istihdam ve genç işsizlik sorunu bölgesel eşitsizliklerin sonucu olmakla beraber aynı zamanda bölgesel eşitsizliklerin nedenini de oluşturmaktadır.

Özellikle kırsaldan kente göçün hızlanması ve 2001 Krizi ile birlikte uzun süreli iş aramaların ve uzun süreli işsizliğin kentlerde daha fazla arttığı görülmektedir. Bu durumun temelinde kentsel nüfusun artmasıyla beraber işgücünün daha çok kente kayması, kentlerde yoğunlaşan sanayi ve hizmet sektörlerinin ekonomik krizlerden tarım kesimine göre daha fazla etkilenmesi sayılabilmektedir (Alabaş, 2007: 41). Ayrıca kırsal bölgelerde daha çok aile işletmelerinin olması ve iş yükünün aile içinde dağılması da kırsal kesimde işsizliğin ve genç işsizliğin kente göre daha az olmasını sağlamaktadır. Çünkü bu tarz işletmelerde kısmi zamanlı da olsa çalışma ve gizli işsizlik durumları bulunmaktadır. Yani kırsalda yaşayan bir bireyin belli bir döneminde çalışsa bile işsiz olarak nitelenmemekte ya da gizli işsiz olan yani marjinal verimliliği sıfır olan bir birey de çalışıyor görülmekte ve işsiz olarak nitelenmemektedir.

3. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE GENÇ İŞSİZLİK

Genç işsizlik sorununun gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde daha fazla görülmesi hatta bu ülkelerde eğitim seviyesi yüksek olanların daha az iş imkanı bulması ve istihdama dahil olamaması gibi durumlar bu ülke ekonomilerinde bazı sıkıntıların olduğunu göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde eğitim seviyesi yüksek olanların daha fazla iş imkanı bulmasına rağmen gelişmekte olan ülkelerde bu durumun tersi olması bu duruma örnektir. Bu sorunların başlıcası nüfusla ilgili sorunlar, kırsal ve kent olarak bölgesel ayrışmalardan kaynaklı sorunlar, idari sorunlar ve tabii ki eğitim ile ilgili olan sorunlardır.

3.1. Genç İşsizliğin Nedenleri

Genç işsizliğin nedenleri çok çeşitli olmakla beraber genel anlamda genç işsizlerin; üniversiteden yeni mezun oldukları için iş tecrübesinin olmaması, aranan niteliklere uymaması, iş bulma bağlamında kendine yol gösterici kurumlara başvurmaması, ücret beklentilerini uç seviyelerde tutması, iş beğenmemesi gibi nedenler sıralanabilmektedir (Yentürk & Başlevent, 2007: 10). Bunlar haricinde genç işsizliğin sebeplerini mikro ve makro sebepler olarak ikiye

ayırmak mümkündür. Gençlere özgü bazı özellikler, gençlerin çalışma eğilimlerindeki farklılıklar, etnik köken kaynaklı sebepler, eğitilmiş işsizler, piyasaya ilk kez giriş yapacak olan gençlerin beklentilerindeki yükseklikler genç işsizliğin mikro ölçekli nedenleridir (Murat & Şahin, 2011: 54).

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda ve Türkiye’de 15-24 yaş arası işgücü piyasasına giriş yaşı olarak nitelenmektedir. Bu yaş aralığındaki kişiler genelde iş tecrübesinden yoksun kişilerdir ve bu durum işverenler açısından makul kabul edilmemektedir. Tecrübesiz bir kişinin işveren tarafından eğitilmesi ve yetiştirilmesi işverene ayrı bir külfet olarak gelmektedir (Okkalı & Şanalmiş’den aktaran Akgün, 2019: 33). İşveren cephesinin karşısındaki cephe olan gençlerde ise çeşitli problemler doğmaktadır. Gençlerin işgücü piyasasını yakından bilmemeleri, tecrübe yoksunluğu sebebiyle kendi bilgi, yetenek ve kriterlerine uygun olan işleri seçmekte zorlanmaları, piyasayı iyi tanıyamadıkları için rasyonel olmayan ücret taleplerinde bulunmaları gençlerin istihdama dahil olmasını engelleyen nedenlerden bazılarıdır. Bilhassa üniversite mezunlarının aldıkları eğitim doğrultusunda çalışmak istemeleri, aldıkları eğitim sonrasında dolgun maaşla ilk işlerine adım atma talepleri ve hayalini kurdukları iş ortamında çalışma umutları onların iş bulma sürelerinin uzamasına ve kendilerini genç işsiz sınıfına sokmalarına sebep olmaktadır.

Mikro nedenlerin haricinde gelişmekte olan ülkelerdeki genç işsizliğin fazlalığının makro nedenleri de bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de genç işsizlerin toplam işsizlik içindeki payı yetişkin işsizlerin payından çok daha yüksektir. Burada makro nedenler arz ve talepten kaynaklanan nedenlerdir. Arz kaynaklı görüşe göre genç işsizliğin nedeni gençlerin nitelik ve çalışma şevklerinin eksik olmasıdır. Talep kaynaklı görüşe göre ise gençlerin çalışma şevkleri ve niteliklerinden ziyade ekonomik gelişmenin yavaş olması, ekonomideki konjonktürel dalgalanmalar, rijit olan asgari ücretler, çalışma koşullarında ve iş alanlarında meydana gelen birçok değişim genç işsizliğin nedenleri olarak kabul edilmektedir (Freeman, 1979: 1).

Bu bağlamda, Freeman (1979) tarafından hazırlanan aşağıdaki tabloda genç işsizliğin yüksek olmasının temel nedenleri ana hatlarıyla verilmektedir (Bilir, 2011: 80):

Tablo 1: Genç İşsizliğin Temel Nedenleri

Genç İşsizliğin Yüksek Olmasının Temel Nedenleri	Arz Yönünden	Talep Yönünden
Mevcut İşler	Farklı yönlerden düşük seviyeli kabul edilen ve bu nedenle tercih edilmeyen çok sayıda işin boş olması.	Ekonominin gençlere yönelik bir iş olasılığını azaltması.
Ücretler	Gençlerin rasyonel olmayan ücret taleplerinin bulunması.	Asgari ücretler ve diğer katı düzenlemeler nedeniyle düşük düzeyli işlerin sayısında azalma olması.
Mobilite	Genç işçilerin yüksek bir mobiliteye sahip olması.	Kısa dönemli geçici işlerin bulunması.
Tavırlar	Cari ücret düzeyinde gençlerin çalışmak yerine boş zamanı tercih etmesi.	Gençlerin geleceği olan bir işi arzu etmesine karşın işveren ayrımcılığının genç işgücü talebini azaltması.
Nitelikler	Gençlerde kaliteli eğitim ve tecrübe eksikliğinin olması.	Niteliklerin çalışarak kazanılması ve tecrübe eksikliğinin çalışarak giderilmesi.
Genç Nüfusun Hızlı Artışı	Genç nüfusun hızlı bir şekilde artması.	İş piyasasının gençler için birçok yeni iş üretmesi.

Kaynak: Freeman, 1979.

3.1.1. Toplam Talep Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenler

İşsizliğin temel nedenleri çok çeşitlidir ve ülkeden ülkeye değişim göstermektedir. İşsizliğin bir alt kırılımı olarak nitelenen genç işsizliğin nedenleri de çok çeşitlidir ve ülkelerin ekonomik, siyasi durumlarına göre gelişmiş, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülke olmasına göre değişim göstermektedir. Genç işsizliğin nedenleri arasında talep faktörü ise çok daha önlerde gelmektedir (Blanchflower, 1999: 7). Ekonomide yaşanan bir talep daralması sonucu yatırımlar ve buna bağlı olarak istihdam düşmektedir.

Genç işsizlik ekonomik büyümeye çok duyarlıdır ve talebin daraldığı dönemlerde yani konjonktürün gerileme evresinde genç işsizlik büyük bir artış göstermektedir. Ekonominin dinamiklerindeki bu olumsuz gelişme, istihdam yapısını işgücüne yeni dahil olan bireyler aleyhine değiştirmektedir. Böylece uzun dönemli, tam zamanlı ve güvencesi olan işlerde çalışmak isteyen eğitilmiş gençler piyasadan dışlanmakta; daha az nitelikli, daha zor şartlarda daha az ücrete çalışmayı kabul eden bireyler ise piyasadan dışlanmamakta, dışlansa bile kayıt dışı olarak çalışmaya devam etmektedir (Morris, 2006: 8).

Keynes'in düşüncesine göre işsizlik kapitalist ekonominin bir özelliğidir ve ekonomi her zaman tam istihdamda dengede değildir. Ekonomi çoğu zaman eksik istihdamdadır. İşsizlik talep yetersizliğinden kaynaklandığı için devletin düzenleyici ve denetleyici önlemler alarak ekonomiye müdahale etmesi gerekmektedir. Keynes'in yazmış olduğu Genel Teori'ye göre toplam talepteki değişimlerin ekonomi üzerinde kısa dönemli etkisi istihdam ve üretim üzerinde kendini göstermektedir. Toplam talepteki değişimlerin fiyatlar üzerinde bırakacağı etki istihdam ve üretim üzerindeki etki kadar dikkate değer olmamaktadır. Yani talepte meydana gelecek bir azalma sonucunda arz düşmekte ve buna bağlı olarak istihdam azalmaktadır (Blinder, 1988: 279).

Ekonomik durgunluğun en önemli nedeni emek ve ürün talebindeki daralma olarak gösterilmektedir. Üretilen mal ve hizmete olan talep düştüğünde istihdamın da azalması kaçınılmaz olmaktadır. İş olmayan insanların talep yaratamayacağı da bilindiği için talepte ilk daralmanın üstüne bir daralma daha yaşanmaktadır. Yani bu kısır döngüyü kırmak için talep yönlü politikalar uygulanmalı, talebi artıracak çözümler önerileri getirilmelidir. Kamu harcamaları artırılarak, istihdam yaratılarak, vergilerde indirimlere gidilerek piyasadaki satın alma gücü artırılabilir. Bu durum hem ürün hem de emek piyasasında talep artışı sağlayarak ekonomik durgunluktan çıkılmasına yardımcı olmaktadır (Yılancı, 2009: 324-325). Bu noktada kamu yatırımlarını bizzat devlet üstlenebileceği gibi, devletin vereceği muafiyet ve teşviklerle ya da yapacağı altyapı hizmetleriyle özel sektörün üretimini canlandırmaya yönelik politikalar da üretilebilmektedir. Devlet eğitim, sağlık, teknoloji, Ar-Ge gibi uzun vadede emek ve sermayenin verimliliğine olumlu katkı yapacak yatırımları yaptığında ya da bu yatırımları desteklediğinde toplam talep yetersizliği sorunu da çözüme kavuşacaktır.

3.1.2. Ekonomik Durgunluk ve Krizlerden Kaynaklanan Nedenler

Ekonomik sistemi oluşturan yapının zarar görmesi, ekonomideki olağan işleyişin sektöre uğraması olarak tanımlanabilen ekonomik krizler özellikle istihdamda meydana getirdiği kayıplar neticesinde ekonomik büyüme ve kalkınmayı olumsuz etkilemekte ve buna bağlı olarak toplumsal refahı düşürmektedir.

Ekonomik krizler genel anlamda bir durgunluğa neden olarak ekonomideki işleyiş bozmaktadır. Bu durum çok net bir biçimde istihdam piyasasında kendini göstermektedir. Durgunluk ve krizlerle beraber ekonomide dalgalanmalar yaşanmakta ve istihdam sektöründe

daralmalar meydana gelmektedir. İstihdam sektöründeki daralma da genç işsizliğin artmasına neden olmaktadır. İstihdamın düşmesi, yatırımları da olumsuz etkileyeceği için iş imkânları daralma eğilimi göstermektedir. Yeni yatırımların olmaması iş sahalarının daralmasına, bu durum da özellikle yükseköğretimden yeni mezun olmuş ve iş arayan gençlerin aleyhine olmaktadır. Kriz ve durgunluk dönemlerinde işverenler kolay kolay yeni yatırımlara girişmeye ve eleman istihdam etmeye yanaşmamaktadır. Aksine böyle dönemlerde işten çıkarmalarla daha sık karşılaşılmaktadır. Tazminat yükümlülüğünden mümkün olduğunca kaçmak isteyen işverenler kriz ve durgunluk dönemlerinde bilhassa genç ve nispeten tecrübesiz çalışanları işten çıkarma eğilimi göstermektedirler.

Klasik görüşün savunduğu ve ekonominin kendi kendini dengeye getireceğine dayanan görünmez el teorisinin 1929 Büyük Buhran'ı ile birlikte çöktüğü görülmüştür. Bu krizin önemli sebebi arza oranla talepte meydana gelen büyük azalma olarak dile getirilmiştir. Talep yoksunluğu sebebiyle doğan bu kriz sonucunda birçok kişi işsiz kalmıştır. Krizi aşmak için Keynes'in öncülüğünde başlayan korumacı devlet politikaları ile kamu yatırımları ve kamu harcamaları artırılmış, istihdam yaratılmaya gayret edilmiştir. Bu sayede birçok gelişmekte olan ülke krizden çıkma şansı bulmuştur. Türkiye de o dönemde korumacı devlet politikaları uygulayarak daralan talebe ve istihdam eksikliğine çözüm getirmeye çalışmıştır (Yardımcı vd., 2017: 246).

Bir ekonomide tam istihdam seviyesinin görülmesi imkansız denecek kadar zor kabul edilmektedir. Çünkü her ekonomide belli bir oranda doğal işsizlik görülmektedir. Ancak bir ekonominin tam istihdam seviyesinde olmasa bile tam istihdama yakın bir seviyede seyretmesi gerekmektedir. Ekonominin düzgün ve sağlıklı işlediği zamanlarda devlete ve piyasaya güven artmakta, bu sayede yatırımlar ve buna bağlı olarak da istihdam artmaktadır. Yani işgücü piyasasında canlanmalar görülmektedir. Ancak kriz dönemlerinde kapasite kullanım oranları düşeceğinden dolayı istihdam da olumsuz etkilenmektedir. ABD'de başlayan ve bütün dünyaya yayılan 2008 Mortgage Krizi ile beraber tüm dünyada işsizlik oranlarında ciddi bir artış yaşanması bunun göstergesidir. Kriz dolayısıyla ekonomideki bozulmaların ve işsizliğin artmasındaki en önemli neden krizin çok sayıda sektörü ve işgücü piyasasını tehdit etmesidir. Kriz dönemlerinde istihdam verileri düşmekte ve işsiz kalanların yeniden iş bulma süreleri de uzamaktadır (Yaprak, 2009: 44).

Krizler, yaratmış oldukları panik ve güvensizlik ortamıyla ekonominin işleyişini bozmakta ve piyasada olumsuz etkileri uzun yıllar süren derin yaralar açmaktadır. Makroekonomik anlamda dengeleri alt üst eden krizler işsiz sayısının artışında çok büyük bir etken olarak nitelenmektedir (Kol & Karaçor, 2012: 381). Özellikle gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkeler krizin sancılarını çok fazla hissetmekte ve bu ülkelerin kendilerini toparlamaları çok uzun zaman almaktadır. Bu tarz ülkelerde kriz sonrası meydana gelen işsizlik ve ekonomik güvensizlik ortamında genç nüfus gelişmiş ülkelere doğru kayma eğilimi göstermektedir. Beşeri sermaye olarak nitelenen bu gençlerin gelişmiş ülkelere göç etmesi bu ülkelerin kendi kaynaklarını etkin kullanmadığını göstermektedir. Türkiye'de de birçok gelişmekte olan ülkedeki gibi kriz dönemlerinde işsiz sayısı artmaktadır. Bu durum 2001 Krizi'nde kendisini çok net bir şekilde hissettirmiştir. Sözü ettiğimiz bu krizde işsiz kalanların büyük bir çoğunluğu genç ve yükseköğretim mezunu kimseler olmuştur (Işığışık, 2002: 17).

3.1.3. Eğitim Sisteminden Kaynaklanan Nedenler

Eğitim ve istihdam arasında şüphe götürmeyen bir bağ vardır. Eğitim, bireyin kendini geliştirmesinin ve piyasada yüksek ücretle iş bulabilmesini sağlamasının yanı sıra toplumsal refahın artmasına da katkı sağlamaktadır. Kamu ekonomisinde yarı kamusal mal ve hizmet

olarak kabul edilen eğitim, bireye sağladığı fayda dışında topluma da fayda sağlamaktadır. Yani eğitim, özel faydasının yanında toplumsal faydası da olan bir mal ve hizmettir (Susam, 2020: 83). Bireyin eğitimi sonrası aldığı diplomayı topluma hizmet ederek kullanması, eğitim sonucu katma değeri yüksek olan özellikle teknolojik ürünlerin üretimine ve bu ürünlerin ihracına katkı sağlaması, topluma faydalı olacak buluşlar yapması eğitimin dışsal faydalarındandır.

Eğitim, mikro ölçekte kişinin hayatına birçok yönden fayda sağlarken, makro ölçekte yaydığı olumlu dışsallığın yanında ekonomik etkinliği artırmada, ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamada başat etkenlerden kabul edilmektedir. Günümüzde gelişmiş devletlerin tümü eğitim seviyesi yüksek, eğitime özel önem veren, araştırma geliştirme faaliyetlerini sübvans eden devletlerden oluşmaktadır. Bu devletler eğitim harcamalarına yüksek pay ayırmakta ve eğitimi önemli ölçüde desteklemektedir. Ayrıca bu devletlerde eğitimin bir standarda oturtulmuş olduğu da gözlenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise genelde eğitimde standardın olmadığı, eğitim harcamalarına düşük ödenek ayrıldığı, Ar-Ge faaliyetlerinin önemsenmediği görülmektedir. Bilimsel çalışmalara teşvikler ve eğitimde ödüllendirme sistemleri de bu ülkelerde düşük seviyede seyretmektedir. Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) raporlarında gösterildiği üzere özellikle gelişmiş ülkelerde eğitim ve istihdam arasında doğru yönlü bir ilişki varken gelişmekte olan ülkelerde bu ilişki ters orantılı olabilmektedir (OECD, 2014: 102).

Gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve eğitim arasında doğrudan bir ilişki olmasa da bu ikisi arasında bağlantı yok demek çok zordur. Gelişmiş ülkelerde eğitilmiş, belli niteliklere sahip insanların işgücüne katılmada avantajlı olduğu görülse de gelişmekte olan ülkelerde bu durumun tam tersi olduğu görülmektedir. İş gücü arzı ve talebinin normal koşullarda kesişmesi gerekirken Türkiye ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bu kesişme bir türlü sağlanamamaktadır. Bunda işverenin talepleri ve iş arayanların taleplerinin birbirini karşılamaması ya da çok az karşılaması etkili olmaktadır (Gürsel, 2005'den aktaran Kara & Duruel, 2010: 388). Gençlerin işgücü piyasasıyla entegrasyonunun düşük olmasının ve buna bağlı olarak genç işsizliğin yüksek olmasının kökeninde yatan ana sebeplerden bir tanesi budur ve iş arayanlar ile işverenlerin isteklerinin ortak paydada kesişmemesine neden olan bu durum beceri uyumsuzluğu adı altında tanımlanmaktadır. Beceri uyumsuzluğu, işverenlerin ihtiyaç duyduğu beceriler ile iş arayanların sahip olduğu becerilerin uyuşmaması durumudur. Buradan sadece iş arayanların işverenlerin taleplerini karşılayamaması anlaşılmalıdır. Aksine iş arayanların işverenlerin taleplerinden daha yüksek bir beceriye sahip olması da beceri uyumsuzluğu olarak tanımlanmaktadır (CEDEFOP, 2012: 11). Ayrıca bir yükseköğretim kurumundan mezun olan ve işe yerleşen genç bir çalışanın bu dönemi verimli geçirememesi, iş hayatında kesintiler veya duraklamalar yaşaması da beceri uyumsuzluğunun örnekleri olarak gösterilmektedir (Akgün, 2019: 52).

Genç işsizlerin okuldan mezun olduktan sonra bir işe yerleşme aşamasında geçirdiği sorunlar, okulda aldığı eğitimin yetersizliği ya da iş hayatına uymayacak düzeyde olması gibi beceri uyumsuzluğu ile ilgili sorunlar olabilirken, ekonomide işsizliğin ve işgücü sirkülasyonunun fazla olması, eğitim ve istihdam arasındaki bağlantının sıkı olmaması ile ilgili daha geniş çaplı sorunlar da olabilmektedir (Ryan, 2001: 37).

Eğitimin toplumun neredeyse tüm katmanlarına yayıldığı ve artarak devam ettiği dünyada teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme olgusu nitelikli ve alanında uzmanlaşmış işgücüne olan talebi artırmaktadır. Artık işgücü arzında beden gücünün yerini zihinsel güç

almaya başlamaktadır. Beşeri sermaye ve zihinsel güç katma değer yaratacak en önemli etmenlerden olmaktadır. Uzmanlaşmanın arttığı günümüzde eğitim sisteminin de uzmanlaşmaya ve teknolojiye dayalı olması gerekmektedir (Akgün, 2019: 50-51). Bu noktada eğitimde kalite yönetimi uygulaması önemlidir. Eğitimde kalite yönetiminin uygulanmasının amacı, özellikle işveren ve iş arayan gençlerin taleplerinin kesişmediği gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaç duyduğu elemanı ihtiyaç duyulan zamanda yetiştirmektir. Ancak bu tek başına yeterli olmamakta, bununla beraber sürekli olarak eğitimde iyileşme ve gelişmeyi hedef almak gerekmektedir. Genç işsizlikle mücadele etmenin en iyi yolu eğitim düzeyini yükseltmektir. Gençlerin eğitim düzeyini ve onların niteliklerini artıracak yatırımların yapılması çok önemlidir ve bu yatırımlar uzun dönemde ülkenin büyüme ve kalkınmasına olumlu katkı yapmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gençlerin üniversiteden sonra iş hayatının gerçeklerine adapte olamadığı, iş hayatının talep ettiği bilgi ve beceriye sahip olamadığı düşünüldüğünde eğitimde kalite yönetiminin uygulanması çok elzem kabul edilmektedir (Erdayı, 2009: 145).

Beşeri sermayenin artırılmasında en önemli faktör olarak görülen eğitim hakkının ihlal edilmemesi, nitelikli ve kaliteli insan yetiştirilmesinde eğitimin ne kadar önemli olduğunun anlaşılması, kalkınmayı hedefleyen gelişmekte olan ülkelerin üzerine en çok eğilmesi gereken unsurlardandır (Akgün, 2019: 52).

Türkiye de gelişmekte olan ülkelere biri olduğu için bu ülkelerle benzer sorunlar yaşamaktadır. Eğitim ve istihdam arasında sağlam bir bağlantı Türkiye’de kurulamamış, üniversite mezunu genç işsizlerin sayısında artışlar yaşanmıştır. Dünya Bankası Raporu (2008)’nda Türkiye’de genç nüfusun birçok açıdan gelecek için hazır olduğu tespitine yer verilmekle birlikte, çok sayıda zorluğun da varlığını sürdürdüğü belirtilmiştir. Fakat eğitim sisteminin çok az sayıda öğrenciye uluslararası standartta eğitim verdiği, dolayısıyla da uluslararası standartlara uygun kaliteli eğitimin yaygınlaştırılması gerektiği söz konusu raporda ifade edilmiştir.

Kısacası ekonomik büyüme ve kalkınmayı hedefleyen gelişmekte olan ülkelere eğitim ve istihdam arasındaki bağlantı iyi sağlanmalı ve eğitim konusu üzerinde çokça durulmalıdır. Kamu harcamalarında eğitime daha çok pay ayrılmalıdır.

3.1.4. Demografik Nedenler

İş gücü piyasası ve nüfus artışı arasında ülke ekonomisinin geleceğine yön veren sıkı bir ilişki mevcuttur. Bu ilişki nüfus artışında meydana gelen bir artışın işgücü piyasasının arz yönünü etkilemesi olabilirken bazı durumlarda da işgücü piyasasında ortaya çıkan değişimin nüfus artışını etkilemesi şeklinde olabilir (Adresa, 2005: 192).

Doğum oranlarının yüksek olması bir ülkenin üretim kapasitesi açısından çok önemlidir. Gelişmiş birçok ülkede yaşlı nüfusun genç nüfusa oranı fazla olduğundan dolayı üretim anlamında çeşitli sıkıntılar yaşanmış ve başka ülkelere emek satın almıştır. Gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkelerde ise nüfus artış hızı yüksek ve genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı fazladır. Türkiye de bu duruma örnek verilebilmektedir. Dinamik ve genç bir nüfusa sahip olan Türkiye’de işgücü piyasasına katılan genç sayısı her geçen gün artmaktadır.

Türkiye’de son yıllarda meydana gelen yapısal dönüşüm ve yapılan beşeri sermaye yatırımları ile nüfus artış hızında değişimler yaşanmaya başlamıştır. Nüfus artış hızını etkileyen temel nedenler biyolojik, sosyolojik ve ekonomik nedenler olsa da Türkiye’de son zamanlarda düşmeye başlayan nüfus artış hızının sebebi sosyolojik ve ekonomiktir (Akça & Ela, 2012:

225). Bu sebeplerden en önemlisi de eğitim olarak değerlendirilebilmektedir. Özellikle kadınların en az erkekler kadar hatta erkeklerden daha yüksek eğitim seviyelerine çıkmaları ve aldıkları bu eğitimi iş yaşamında değerlendirmek istemeleri nüfus artış hızındaki düşüşte etkili olmaktadır. Eğitimin haricinde gelir seviyesi, kır ve kent ayrımı, iç ve dış göçler, işgücü piyasasının yapısındaki değişim, sanayi ve hizmet sektörünün ülke ekonomisi içinde ağırlık kazanması gibi birçok unsur da nüfus artış hızını etkilemektedir (Akgün, 2019: 54).

Demografik nedenler denildiğinde köyden kente göç ve sektörel gelir dağılımında tarım kesiminin ağırlığının sanayi ve hizmet sektörüne kaymasına da değinmek gerekmektedir. Cumhuriyet ile birlikte nüfusta artış istenmesinin nedeni ülkenin kalkınmaya çalışması ve tarım kesimi ağırlıklı bir üretim yapısının varlığıdır. Genellikle köylerde, tarımsal üretime yardımcı olması amacıyla çok fazla çocuk yapma eğilimi bulunmaktadır. Sağlık hizmetlerinde yaşanan gelişmelerle birlikte bu eğilim birleşince nüfus artış hızı çok fazla yükselmeye ve Türkiye'nin nüfusu da artmaya başlamıştır. Ancak bu nüfus artışı beraberinde belli olumsuzlukları da getirmiştir. Sürekli bölünen topraklar, köylüyü geçindirmeye yetmemeye başlamıştır. Kentlerde artan iş imkanları ile beraber köyden kente göç hızlanmış, bunun sonucunda da kentlerde işsizlik yükselmeye başlamıştır (Güreşçi, 2010: 77-79).

Günümüzde sanayi ve hizmet sektörünün ağırlığı tarımın önüne geçmektedir. Özellikle eğitim seviyesinin de yükselmesi ve kadınların da çalışma hayatına girmesiyle aile planlaması daha çok yapılmaktadır. Bu durum nüfus artış hızını düşürse de nüfus artışı hala devam etmektedir. TÜİK'in verdiği rakamlara göre Türkiye'de 2016 yılı itibariyle 15-24 yaş arası gençlerin nüfusu yaklaşık 13 milyondur. 15-64 yaş arası nüfusun yaklaşık 50 milyon olduğu hesaba katıldığında Türkiye gelişmiş birçok ülkenin sahip olmadığı genç potansiyel işçiye sahiptir (TÜİK, 2019). Bu potansiyel ancak gençlerimize nitelikli bir eğitim verilmesi ve düzgün işleyen bir iş piyasası sunulması koşuluyla değerlendirilebilmektedir. Bu koşul sağlandığı takdirde ekonomik büyüme ve kalkınma kaçınılmaz olacak, genç işsizlik minimum seviyelere inecektir.

Türkiye'de son yıllarda düşme eğilimi gösteren nüfus artış hızına rağmen genç nüfus yine de çok fazladır. Bu da işgücü açısından uzun vadede çok fazla sıkıntı yaşanmayacağına göstergesidir. Genç nüfusun fazlalığı devletlere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Özellikle Türkiye gibi sosyal devletlerde genç nüfusun iyi bir eğitim alması ve gençlerin iş yaşamına hazırlanması devletlere büyük görevler düşmektedir. Devletler gençlere iyi bir eğitim sağlayamadığı takdirde beşeri sermayesi zayıf nesiller yetiştirmiş olacaktır. Bu şekilde yetişen gençler belki iş bulmakta zorlanacak ya da iş bulsa bile düşük ücretli ve özlük hakları düşük hatta sigortasız işlerde çalışmak mecburiyetinde kalacaklardır. Sonuç olarak nicelik itibariyle çok yüksek fakat nitelik itibariyle çok düşük seviyede bir genç nüfusla karşılaşılacaktır. Ayrıca işgücü piyasasının arzu edilen şekilde kurgulanamamasıyla işveren ve işçi taleplerinin kesişmediği piyasalarda işsizlik artacak ve bu işsizlik her yıl piyasaya yeni giren gençlerle beraber katmerlenecektir.

Nitekim Türkiye'de bu durum görülmektedir. Büyüme oranlarındaki artış, işsizlik oranlarının gerisinde kalmaktadır. Özellikle ekonomik büyümenin yavaşladığı kriz ve durgunluk dönemlerinde bundan en çok etkilenen unsurların başında istihdam sektörü gelmektedir. Türkiye'de her yıl yaklaşık 1 milyon gencin işgücü piyasasına giriş yaptığı düşünüldüğünde yukarıda sıraladığımız önlemlerin hayata geçirilmesindeki aciliyet bir kez daha anlaşılacaktır. Yoksa bu 1 milyon genç istihdam piyasası yerine genç işsizler sınıfına dahil olacaktır (Akay vd., 2016: 209).

3.1.5. Gençlere Özgü Nedenler

Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizlik probleminde karşımıza çıkan en önemli nedenlerden bir tanesi bizzat gençlerin kendisinden kaynaklanan gençlere özgü nedenlerdir. Genç işsizliğin yoğun olmasının sebeplerinden biri olan bu nedenler gençlerin aldıkları eğitimlerin yetersizliği, gençlerin çalışma eğilimleri, gençlerin istihdam piyasasına ilk kez giriş yapmaları nedeniyle tecrübesizliği gibi alt başlıklara ayrılabilir.

İşsizlik karşısında devletlerin uygulaması gereken politikaların yanında gençlerin de kendilerine göre çözüm önerileri oluşmaktadır. Bu çözüm önerilerinden en önemlisi eğitimidir. Bireyler kaliteli bir eğitim alarak işgücü piyasasında kendilerine yer bulmaya ve buldukları bu yerleri sağlamlaştırmaya çalışmaktadırlar. Gençlerin eğitim alarak kaliteli bireylere dönüşmesi, gelişen ve dönüşen çağa ayak uydurabilecek seviyede bir eğitim almaları işgücü piyasalarına girişte önemlidir. Refah yaratan, adil, sürdürülebilir bir sistem yaratmak açısından eğitim önemli bir faktördür (ILO, 2016: 1).

Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğin nedenlerinin başında gelen ve bizzat gençlerin kendi durumlarından oluşan nedenlerden bir tanesi eğitim yetersizliğidir ve genç işsizliğin en önemli nedenlerindedir. Ancak gençlere özgü nedenler arasında sadece yetersiz eğitim alınması yoktur. Bunun dışında bir başka neden de gençlerin çalışma eğilimleridir. Günümüzde gençlerin çalışma eğilimleri değişmiş olup, üniversite mezunu gençlerin sayısındaki artışla beraber gençlerin masa başı ya da nispeten daha az yorucu işlerde çalışma isteği artmıştır. Bunun yanı sıra belli bir eğitim seviyesine ulaşan bu gençlerin kendilerinden daha düşük eğitim aldıklarını düşündükleri kişilerin çalıştığı işlerde çalışmak istememeleri de gençlerin çalışma eğilimlerinde değişen faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Genç işsizlerin üniversite mezunu bireyler olduğunu düşündüğümüzde bu bireylerin kendi okudukları alanla ilgili işlerde çalışmak istemeleri de çok doğal gelmektedir. Gençlerin her zaman istedikleri işe ya da okuduğu bölümle alakalı olan bir işe yerleşmesi mümkün değildir. Gençler, bazı durumlarda istemedikleri işe ya da bölümüyle alakası olmayan işlere de girebilmektedir. Böyle durumlarda gençler başladıkları işe fazla tahammül edememekte, uzun iş saatlerinden şikâyet etmekte ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi taleplerinde bulunmaktadır (Bozan, 2016). Bu sebeplerle iş aidiyeti çok fazla sağlanamamakta ve hem işveren hem de işçi açısından verimli bir üretim faaliyeti gerçekleştirilememektedir.

İşsizlik sorununun çözümünde eğitim önemli bir etmen olsa da kısa vadede eğitimin tek çözüm olmadığı da Türkiye'deki üniversite mezunu işsiz sayısının çokluğundan anlaşılmaktadır. Hatta üniversite mezunu işsizlerin sayısının üniversite okumayan kesimlerden bile yüksek olduğu görülmektedir. Bununla beraber üniversite mezunlarının aldıkları eğitimin karşılığını görememeleri ve işsiz kalmaları onları birçok açıdan kötü etkilemektedir. Özellikle işsiz geçirilen sürelerin uzaması bu gençlerin bilgi ve birikimlerini unutmasına hatta bilgi ve birikimi kaybetmelerine bile neden olmaktadır (Akgün, 2019: 59).

Türkiye, diğer birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi genç işsizlik sorunundan muzdariptir. Toplam işsizlikte genç işsizlerin oranının fazla olması ülke ekonomisinin büyüme ve kalkınmasının önünde en büyük engellerden biri olarak görülmektedir. İşsizliğin ve genç işsizliğin önüne geçebilmek için en önemli çözüm önerisi olarak eğitim kalitesinin ve işçilerin niteliğinin yükseltilmesi görülmüş ancak bu da çözüm olamamıştır. 1990'lı yıllarda üniversite mezunu gençlerin işsizlik oranları %7 seviyelerinde iken 2001 Krizi'nden sonra bu oran %11'e çıkmıştır. TÜİK verilerine göre 2017 yılında genç işsizlerin sayısı 1 milyon olarak tespit edilmiştir. Bu oran toplam işsiz sayısı içinde azımsanmayacak derecede büyüktür (TÜİK, 2017).

İşveren ve iş arayanların taleplerinin ortak paydada kesişmemesi de genç işsizliğin önemli nedenlerindedir. İşverenlerin “gençler iş beğenmiyor” sloganıyla eleman bulamamaktan yakınmaları, gençlerin ise okudukları eğitimle doğru orantıda kaliteli ve yüksek maaşlı bir işte çalışmak istemeleri bu kesişmenin gerçekleşmemesinde etkilidir. İşveren ve iş arayan gençlerin ücret konusunda rasyonellikten uzaklaşmaları da bu kesişmenin gerçekleşmemesinde etkili olan önemli bir faktördür (Bozan, 2016).

Arz ve talebin yani işveren ve iş arayan gençler arasındaki kesişmenin sağlanamamasına örnek olarak İŞKUR tarafından 2016’da yayınlanan İşgücü Piyasası Araştırması verilebilmektedir. Bu araştırmaya göre İŞKUR’a başvuran işverenlerin % 21’inin eleman temininde sorun yaşadığı, bu oranın imalat sektöründe yaklaşık % 40 olduğu saptanmıştır. İşverenler tarafından bildirilen açık pozisyonların yaklaşık yarım milyonu bulunduğu ancak bu boşluğu dolduracak kalibrede ve mesleki yeterlilikte işçi bulamadıkları ileri sürülmüştür (Akgün, 2019: 60). Burada işverenlerin ileri sürdüğü durumların tamamen yanlış olduğunu söylemek yanlıştır çünkü yükseköğretim kurumlarında verilen eğitimin iş hayatına uymadığı ve işin işte öğrenileceği anlayışının benimsendiği Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının işgücü piyasasının taleplerine uymaması çok doğaldır. Ayrıca istihdam piyasasının talepte bulunmadığı alanlardan mezun olan gençlerin iş bulma imkânları da kısıtlı kalmaktadır. Bu gençlerin okumayan ya da en fazla lise mezunu gençlerin yapacağı işlere tenezzül etmemeleri de genç işsizliğin Türkiye’de bu kadar yüksek çıkmasında etkilidir. Bu nedenle yükseköğretim kontenjanlarının ve burada verilen eğitimlerin işgücü piyasasıyla da uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

Türkiye’de son zamanlarda üniversite mezunu sayısında bir artış olduğu çok bellidir. Buna karşın üniversite mezunu işsiz sayısı da gittikçe artmaktadır. Örneğin sosyal bilimler alanında işsizlik oranları yüksekken ve bu alanlarda işverenlerin talepleri düşükken mezun sayısında git gide bir artış olması genç işsizliği de beraberinde getirmektedir. Bu örnekten hareketle genç işsizliği önlemek adına bu durumların iyi analiz edilerek istihdam piyasasında talebi düşük bölümlerin kontenjanlarının işgücü piyasasının gereklerine ve taleplerine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

4.1.6. Ücret Politikalarından Kaynaklı Nedenler

Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğin başlıca nedenlerinden bir tanesi de o ülkelerde uygulanan ücret politikalarıdır. Bu tarz ülkelerde işe yeni başlayanlara genelde düşük ücret ya da asgari ücret verildiğinden ve bu ücretler de hayat standartlarına uygun olmadığından dolayı gençlerin çalışma şevki kırılabilmekte ve çalışmak yerine boş zaman tercih edilebilmektedir.

Üniversiteden yeni mezun olan bir genç arzulamış olduğu işe yüksek bir maaşla girmek istemektedir. İşverenler ise genelde tecrübeli bir kişi çalıştırmak istemekte ve gençlere ya deneme süresi olarak ya da çoğu zaman asgari ücretle bir şans vermektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de asgari ücret; üretim, işsizlik ve istihdam gibi hem ekonomik hem de sosyal politikaların önemli bir bileşimidir ve asgari ücret belirli bir piyasa ya da ortamda verilebilecek en düşük ücret düzeyini nitelendirmektedir (Dama, 2017: 1). Başka bir açıklamaya göre ise asgari ücret, bir yandan işçiye insan kimliği dolayısıyla toplumsal açıdan kabul edilebilir bir asgari hayat seviyesi sağlamaya yarayan, diğer yandan ise işverenlerin daha düşük bir ücret ödemesini önleyen ve zorunlu niteliği olan ücrettir (Kutal, 1969: 6). Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere asgari ücret normal bir ücret çeşidinden ziyade taban bir ücrettir ve istihdam piyasasında ücretlerin belli bir seviyenin altına düşmemesini sağlamaktadır.

İstihdam piyasasında asgari ücretler bu kadar düşükken ve işverenlerin talepleri de nitelikli veya tecrübeli çalışandan oluşuyorken, iş arayan gençlerin yüksek ücretler talep

etmesi ve iş tecrübesinin ve bilgi birikiminin yeterli seviyede olmaması bu piyasada arz ve talebin ortak paydada kesişmesini engellemektedir. Burada işveren de iş arayan genç de haksız değildir. İşveren, devlet tarafından belirlenen asgari ücretin üzerinde bir maaş ödemekten imtina etmekte ve mümkün olduğunca tecrübeli birini işine kabul etmek istemektedir. Gençler ise yükseköğretimden yeni mezun olduklarından dolayı tecrübe eksikliği yaşamakta ve yükseköğretim mezunu olduklarından dolayı asgari ücretin üzerinde bir ücret talebinde bulunmaktadır. Burada çeşitli politikalarla müdahalede bulunularak işveren ve işçilerin ortak paydada buluşması sağlanmalıdır. Mesela asgari ücretlerde çeşitleme yapılarak farklı işe farklı asgari ücret gibi uygulamalara gidilmesi yararlı olabilecektir. Bunu yapabilmek için işin sorumluluk ve işin yoğunluğu gibi kriterler asgari ücret farklılaştırılmasında kullanılabilir. Bu şekilde gençlerin becerilerini geliştirerek ve bilgilerini artırarak üretim sürecine daha nitelikli elemanlar olarak katılımının önü açılmış olacaktır (Akgün, 2019: 57). Aksi takdirde Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, iş arayan gençler iş bulma süresini uzatacak ya da sigortasız olarak daha yüksek maaşlarla kayıt dışı çalışmaya razı olacaktır. İşverenler ise yükseköğretim mezunu gençler yerine asgari ücretle yetinen ancak yükseköğretim mezunu gençlerden belki de daha az nitelikli olan elemanlarla çalışmak zorunda kalacaklardır.

Asgari ücret gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de her ne kadar düşük kabul edilse de birçok işletme asgari ücret yükünden ve sigortadan kaçmak için kayıt dışı istihdama başvurabilmektedir. Bu nedenle de devletler vergi hasılatını bekledikleri şekilde elde edememektedir. Kayıt dışı ekonomiyi azaltmak, gençleri istihdam piyasasına kazandırmak için devletin bu alanlarda denetimlerini sıklaştırması ve asgari ücret düzeyi üzerinde gerekli düzenlemeleri yapması gerekmektedir.

4. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU

Türkiye yaşadığı birçok ekonomik, siyasal ve sosyal sorunlar açısından diğer gelişmekte olan ülkelerle benzer durumlar sergilemektedir. Bu sorunlara ekonomik istikrarsızlık, yüksek enflasyon, işsizlik, siyasal istikrarsızlık ve popülist politikalar, sosyal çatışmalar örnek olarak verilebilmektedir. İşsizlik gelişmekte olan ülkelerin ve Türkiye’nin çözmekte çok zorlandığı müzmin bir problemdir. İşsizliğin bir alt başlığı olan genç işsizlik de Türkiye ve birçok gelişmekte olan ülke açısından büyük bir sorundur. Türkiye bağlamında bakıldığında özellikle son dönemlerde yükseköğretimin yaygınlaşması genç işsizliği artıran nedenlerden olmuştur. Nitekim veriler de bu durumu doğrulamaktadır. Tabii genç işsizliğin yapısal, iktisadi, siyasi, sosyal birçok nedeni vardır ancak istatistikler yükseköğretimin yaygınlaşmasıyla beraber üniversite mezunu genç işsiz sayısının yükselişe geçtiğini göstermektedir. Bu durumu Tablo 2 çok net bir şekilde göstermektedir.

Tablo 2: Türkiye’de Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre İşsizlik Oranı (%) (15-24 Yaş Grubu)

Yıllar	Okuma-Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul (5 Senelik Eğitim)	İlköğretim (8 Senelik Eğitim)	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel Lise	Lise Dengi Meslek Okul	Yüksekokul veya Fakülte
2000	5	11	8,3	10,3	13,7	20,6	20,8	28,3
2001	8,7	14,4	10,6	9,6	17,7	24	25,5	30,7
2002	11,5	15,7	12,4	10,7	20,7	26,8	28	38,3
2003	18,1	30,2	15,3	11,4	19,7	25,9	23,8	38,8
2004	9,6	13	13,4	13,3	19,6	26,6	29,3	39,8
2005	11,3	16,3	14,1	14,5	19,2	25,3	25,6	30,5
2006	12,5	15,3	14,7	15,2	17,9	25,2	21,1	27,2
2007	16,7	17,3	14,7	16,8	19,3	23,5	22,6	28,5
2008	11	19,8	14,3	17,9	18,7	25	20,8	29,8

2009	19,5	23	17,9	22,4	21,6	30,6	27,6	33,2
2010	16,4	18,4	14,9	18,4	10,9	27,2	23,1	32,5
2011	11,2	15,1	11,2	14,5	14,1	22,4	21,2	30
2012	9	14,8	2,5	14,1	0	19,8	19,1	28,5
2013	10,3	15,5	10,9	15,5	15,1	21,9	18,6	29,2
2014	12,1	15	16	14,8	13,1	20,4	19,3	28,3
2015	7,9	14,1	16,3	15,6	14	22,2	18,1	29,5
2016	13,4	15	16,5	15,8	14,1	22,8	21	30,8
2017	12,1	16,1	14,1	16,2	13,8	24,4	21,8	34,4
2018	12	18,7	14,7	17	14,3	23,5	21,3	30,6
2019	20,9	17,5	22,6	21,7	18,7	28,9	27,4	35,6

Kaynak: TÜİK, 2020.

Tablo 2'ye bakıldığında üniversite mezunu genç işsizliğin diğer bütün eğitim durumlarından daha fazla olduğunu görebilmek mümkündür. Özellikle okuma-yazma bilmeyen, okuma-yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ve 5 senelik ilköğretim mezunu olanların genç işsizlik verilerinde lise ve üniversite mezunlarına kıyasla daha iyi durumda oldukları gözlemlenmektedir. Yani lise ve üniversite mezunu gençler daha fazla işsizdir.

Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğin nedenleri bahsinde eğitim konusuna ve eğitimin ne kadar önemli olduğuna değinilmiştir. Burada eğitimin öneminden kastedilen nitelikli, iş hayatına uygun ve istihdam piyasasının taleplerini karşılayabilecek bir eğitimidir. Bu şartlar sağlanmadığında eğitilmiş işsizler sorunu ile karşılaşmaktadır. Türkiye örneğinde olduğu gibi genç işsizlerin en büyük oranını üniversite mezunu kesim oluşturmaktadır.

Tablo 3: Türkiye’de Yıllara Göre Genç İşsizlik ve Toplam İşsizlik Verileri (%)

Yıllar	Toplam Genç İşsizlik	Genç İşsizlik (Erkek)	Genç İşsizlik (Kadın)	Toplam İşsizlik
2000	12,963	13,424	12,007	6,5
2001	16,046	16,805	14,524	8,38
2002	18,939	19,905	17,131	10,36
2003	20,201	20,898	18,858	10,54
2004	20,261	20,064	20,674	10,84
2005	19,586	19,152	20,526	10,64
2006	16,173	15,62	17,381	8,72
2007	16,938	16,709	17,442	8,87
2008	18,138	17,86	18,732	9,71
2009	22,442	22,472	22,381	12,55
2010	19,469	18,878	20,656	10,66
2011	16,469	15,265	18,905	8,8
2012	15,435	14,304	17,74	8,15
2013	16,645	15,169	19,552	8,73
2014	17,562	16,314	20,08	9,88
2015	18,213	16,205	22,013	10,24
2016	19,191	16,959	23,334	10,84
2017	20,15	17,379	25,291	10,82
2018	19,783	17,191	24,667	10,89
2019	24,713	21,896	29,79	13,67
2020	24,545	22,071	29,282	13,11

Kaynak: Dünya Bankası, 2020.

Tablo 3'te Türkiye'nin 2000 yılından itibaren işsizlik ve genç işsizlik oranlarını görmek mümkündür. 2000 yılından 2020 yılına gelene kadar genç kadınların işsizlik oranında genç erkeklere kıyasla önemli bir artış olmuştur. 2000'lerin başında genç erkek işsizlerin oranı genç kadın işsizlerin oranından çok daha yüksek iken özellikle 2007, 2008 ve 2009 yıllarında bu oranların hemen hemen eşitlendiği, bu yıllardan 2020 yılına kadar ise genç kadın işsizlerin oranının genç erkek işsizlerin oranını fazlaca aştığı gözlemlenmektedir. Buradan 2000'lerin

başına kıyasla 2010’lu yıllarda kadınlarda da üniversite mezununun ve eğitim seviyesinin arttığı ve buna bağlı olarak kadınlarda da işsizliğin daha sık görüldüğü sonucu çıkarılmaktadır.

2000 yılından 2020 yılına kadar incelendiğinde Türkiye’de genç işsizlik oranlarının kriz dönemleri hariç olmak üzere dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Buna paralel olarak toplam işsizlik de bazı istisnalar olmasına rağmen aynı seyri izlemiştir. Özellikle 2001 Krizi ve 2008 Mortgage Krizi işsizliğin ve genç işsizliğin sıçramasına neden olmuştur. 2001 Krizi yerli bir kriz olarak değerlendirilebilen ve sadece Türkiye’yi etkileyen bir krizdir ve daha önce bahsi geçen şekilde genç işsizliğin bir nedeni de durgunluk ve krizlerdir. Yani 2001 Krizi ile birlikte işsizliğin artması şaşırtıcı değildir. 2008 Mortgage Krizi ise tüm dünyayı ve Türkiye’yi etkileyen bir kriz olmuştur. Bu kriz ile birlikte işsizlik ve genç işsizlik rakamlarında çok ciddi artışlar olmuş ve özellikle 2008 Mortgage Krizi ile birlikte birçok gelişmekte olan ülke ve dünyadaki genç işsizlik oranlarında büyük artışlar yaşanmıştır. Bu durumu Tablo 4 çok açık bir şekilde göstermektedir.

Tablo 4: Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de Genç İşsizlik Verileri (%)

Yıllar	Türkiye	Brezilya	Meksika	Güney Afrika	Endonezya	Arjantin	Dünya Ortalaması
2000	12,963	17,947	5,232	52,291	18,809	31,804	13,611
2001	16,046	18,098	4,97	54,923	18,696	36,625	13,825
2002	18,939	18,194	6,083	59,167	21,042	40,997	14,173
2003	20,201	19,209	7,107	60,429	21,133	33,239	14,369
2004	20,261	18,153	8,224	55,88	23,234	29,519	14,166
2005	19,586	19,499	6,9	55,63	25,922	26,188	14,207
2006	16,173	17,817	7,013	54,37	24,262	23,746	13,79
2007	16,938	16,767	7,147	52,51	22,62	20,223	13,382
2008	18,138	15,469	7,608	45,014	19,501	18,864	13,379
2009	22,442	18,781	10,039	47,842	19,033	21,108	14,384
2010	19,469	15,883	9,712	50,801	17,706	19,287	14,383
2011	16,469	15,412	9,775	50,066	18,402	18,629	14,445
2012	15,435	15,898	9,353	51,663	15,671	18,271	14,694
2013	16,645	15,695	9,366	51,523	15,951	19,475	14,89
2014	17,562	15,515	9,382	51,51	15,851	19,092	14,833
2015	18,213	19,544	8,498	50,398	17,019	20,102	15,164
2016	19,191	26,822	7,62	53,684	15,747	21,785	15,475
2017	20,15	28,856	6,832	53,532	14,561	22,779	15,453
2018	19,783	28,093	6,82	53,745	16,048	23,771	15,374
2019	24,713	27,32	7,138	57,379	13,357	25,724	15,282
2020	24,545	30,526	8,03	59,619	14,527	30,336	17,206

Kaynak: Dünya Bankası, 2020.

Tablo 4 incelendiğinde genç işsizlik oranlarının birçok ülkeye göre nispeten düşük olduğu Meksika’da bile 2008 Krizi ile birlikte bu oranlardaki yükseliş dikkat çekmektedir. Tablo 4’te genellikle ekonomik ve siyasal açıdan Türkiye’ye benzeyen ya da Türkiye ile kıyaslanan gelişmekte olan ülkelere yer verilmesine rağmen Türkiye tablodaki bu ülkelerin çok azından daha iyi vaziyettedir. Türkiye tabloda verilen ülkelere göre Güney Afrika ve Arjantin’i geçebilirken, Brezilya ve Endonezya ile hemen hemen aynı durumdadır. Meksika’nın ise çok

gerisinde kalmıştır. Burada Türkiye ve gelişmekte olan bu ülkelerin nüfus artış hızları, verdikleri eğitimler, bu ülkelerdeki ekonomik ve siyasal koşullar gibi faktörlerin hepsi etkilidir. Bu ülkelerin ortak özellikleri ise genelde nüfus artış hızlarının yüksek olması ve genç nüfusun fazla olduğu ülkeler olmasıdır. Bu durum gelişmekte olan ülkeler açısından bir avantajdır. Yani genç bir nüfusa sahip olmak, istihdam piyasasında arz eksikliği yaşamamak açısından önemlidir. Ancak bu genç nüfusa nitelikli ve istihdam piyasasının taleplerini karşılayabilecek bir eğitim verilmesi, gençlerin istihdam piyasasında rahatça iş bulabilecekleri ekonomik ve siyasal koşulların sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde Tablo 4'te göreceğimiz şekilde genç işsizlik rakamları ciddi şekilde artışlar gösterecektir.

Tüm bunların yanında Tablo 4'te dikkat çeken bir unsur da Türkiye haricindeki ülkelerin 2019'dan 2020 yılına geçişte genç işsizlik oranlarının dramatik bir şekilde artmış olmasıdır. Türkiye'de söz konusu yıllara bakıldığında genç işsizlik oranlarında bir düşüş gözlenirken tablodaki diğer ülkelerin hepsinde ve dünya ortalamasında genç işsizlik oranları ciddi bir biçimde artmıştır. Bunun sebebi de tabii ki 2020 yılı başlarından itibaren dünya gündemini işgal eden, üretim faaliyetlerinin aksamasına ve buna bağlı olarak ekonomilerin daralmasına ve durgunluğun artmasına neden olan Covid 19 pandemisi (Pehlivan, Kaya & Keleş, 2021: 106).

4.1. Türkiye'de Genç İşsizlik Sorununa Getirilebilecek Çözüm Önerileri

Gelişmekte olan ülkelerde istihdam sorunlarının ekonomik, siyasi, sosyal olmak üzere birçok çeşitli nedeni vardır. Ayrıca her ülkenin kendi dinamiklerinden kaynaklı olarak bu sebepler farklılaşabilmektedir. Türkiye'de de istihdam sorunlarının ve genç işsizliğin başlıca nedenleri ekonomik, siyasi, sosyal sebeplerdir. Bunlara ek olarak eğitim, demografik özellikler gibi durumlar da genç işsizliğe neden olan etmenler arasındadır.

İstihdam ile eğitim arasındaki sıkı ilişki göz önünde bulundurulduğunda bir ülkenin istihdam sorununu aşması, genç işsizlik problemiyle karşılaşmaması için kaliteli ve nitelikli bireyler yetiştirmeye fayda sağlayan bir eğitim sistemini benimsemesi gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde işgücü piyasasında işverenlerin ve iş arayan gençlerin kesişmesi sağlanacaktır.

4.1.1. Eğitim-İstihdam İlişkisi Kapsamında Getirilebilecek Çözüm Önerileri

Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de en büyük yapısal sorunlardan bir tanesi eğitim, bir tanesi ise istihdam olarak görülmektedir. Bu ikisi birbiriyle sıkı ilişki içindedir ve kaliteli bir eğitim istihdamı doğrudan etkilemektedir. Kaliteli olmayan bir eğitim ise sadece eğitilmiş işsizlerin doğmasına neden olmaktadır. Türkiye'de bu kadar çok üniversite mezunu işsiz gencin olmasını da eğitimin kalitesiyle bağdaştırmak gerekmektedir. Üniversite mezunu gencin mezun olana kadar kendini geliştirememesi, mezun olana kadar kaliteli bir eğitim alamaması iş yaşamında bu gencin aleyhine bir durum olmaktadır. Böyle bir eğitim sürecinden geçen gencin işverenlerin dikkatini çekmesi ve istihdam piyasasında kendine yer bulması çok zor olmaktadır.

Eğitim ve istihdam ilişkisinin verimli bir şekilde kurulabilmesi için bazı çözüm önerilerine ihtiyaç vardır. Bunlar temel eğitimden, lise eğitimine, buradan da yükseköğretime kadar uzanan birbiriyle bağlantılı öneriler olmak zorundadır. Gençlerin geleceğinin belirlenmesinde belki de en büyük etkiyi oluşturan yükseköğretim olduğu için bu çözüm önerilerini yükseköğretim öncesine ve yükseköğretim sonrasında yönelik çözüm önerileri olarak ayırmak mantıklı olacaktır.

4.1.1.1. Yükseköğretim Öncesine Yönelik Çözüm Önerileri

Yükseköğretime kadar olan eğitim, bireylerin kişiliklerini oluşturma sürecine tanıklık

ederken aynı zamanda onların gelecekte hangi yerlerde olacaklarına dair de ipuçları vermektedir. Bu yüzden de ilköğretim ve lise eğitimi günümüzde çok çok önemli hale gelmiştir. Kaliteli ve verimli bir ilköğretim hayatı, bireyi iyi bir liseye, iyi bir lise de iyi bir üniversiteye taşıyabilmektedir. İyi bir üniversiteye taşımaya bile en azından kaliteli ve nitelikli bir birey haline getirebilmektedir. Bu yüzden eğitim sisteminin nitelikli ve kaliteli eğitimi sağlayacak şekilde ve nitelikli öğretmenlerden oluşması gerekmektedir. Bu durum lise eğitimi için de geçerlidir. Üniversiteye, oradan da iş yaşamına adım atacak gençler için en önemli basamaklardan bir tanesi lisedir ve burada alınacak iyi bir eğitim bireye çok farklı kapılar açabilmektedir.

Türkiye’de devlet okullarının verdiği eğitim ve özellikle meslek liselerinin eğitimi konusunda hem öğrencilerde hem de ailelerde derin şüphelerin olduğu bilinmektedir. Bu yüzden de özellikle lise düzeyinde gençler en son tercih olarak meslek liselerine yönelmektedir. Ancak yukarıda bahsettiğimiz gibi işgücü piyasasında talepleri karşılayacak eleman eksikliği bariz bir biçimde bellidir. Bu eleman eksikliği özellikle ara elemanda, imalat sanayiinde çalışacak elemanlarda kendini göstermektedir. Ayrıca üniversite mezunlarının ya da genel lise mezunlarının, meslek lisesi veya dengi okullardan mezun olanlardan daha fazla işsiz vaziyette olması da meslek liselerinin önemini bir kez daha anlatmaktadır. Hal böyleyken meslek liselerinin tercih edilmemesi ve bu liselere pek fazla önem verilmemesi ülke ekonomisine ve istihdama derin yaralar açmaktadır.

İşgücü piyasasında arz ve talebi buluşturacak mekanizmanın belki de en alt devrelerinden olan meslek liselerine gereken önemin verilmesi istihdam piyasasındaki arz eksikliğini çözecek ve gençlerin de iş taleplerini karşılamalarına fırsat verecektir. Ancak bunun sağlanabilmesi için meslek liselerinin eğitiminin kaliteli hale getirilmesi ve bu liselerin cazip kılınması için çaba harcanması gerekmektedir (Akgün, 2019: 84-85). Bunun için öncelikli olarak meslek liselerinin “anadolu veya fen lisesi kazanamayanların gitmiş olduğu lise” algısından kurtarılması gerekmektedir.

Meslek liselerinde verilen eğitim, diğer liselerde verilen eğitime yakın seviyelerde olmalıdır. Meslek lisesine giden bir öğrenci üniversiteyi kazanabileceği ya da en azından meslek lisesinden mezun olduktan sonra nitelikli bir eleman olarak iyi bir iş bulabileceği umudunu taşımalıdır. Meslek liselerini cazip hale getirmek için meslek lisesinde okuyan öğrencilere alanlarıyla ilgili olmak üzere belli işyerlerinde part-time olarak çalışma fırsatı verilmesi de bir başka çözüm önerisidir. Meslek lisesine giden bir öğrenci bu part-time çalışma fırsatının olduğunu bilecek ve kendini alanında uzmanlaştıracak ve ileride iş yaşamına girdiğinde heybesine tecrübe olarak alabileceği belli bir bilgi birikimine kavuşmuş olacaktır. Bu durum staja alternatif bir çözüm önerisi olarak düşünülebilir ve part-time çalışma işi gerekirse devlet tarafından karşılanabilir. Bunların haricinde meslek lisesine giren öğrencilere dört sene boyunca devlet tarafından burs verilmesi de meslek liselerini cazip hale getirecektir. Bu şekilde istihdam ve eğitim ilişkisi olumlu anlamda etkilenecek ve gençlerin istihdam piyasasına daha verimli ve kaliteli bir eğitim ve tecrübeyle girmesi sağlanabilecektir. İşverenlerin nitelikli ve tecrübeli eleman talebi de böylece karşılanmış ve işveren ile iş arayanların istihdam piyasasında uygun bir zeminde kesişmeleri gerçekleşmiş olacaktır.

4.1.1.2. Yükseköğretim Sonrasına Yönelik Çözüm Önerileri

Yükseköğretim öncesinde olduğu gibi yükseköğretim aşamasında ve yükseköğretim sonrasında da çeşitli sorunlar dikkati çekmektedir. Yükseköğretim mezunlarının yoğun bir şekilde işsiz kalması, toplam istihdam oranlarında üniversite mezunlarının oranının düşük olması bu sorunların emaresidir. Bu sorunların çözülebilmesi ve yükseköğretim mezunlarının

istidam piyasasında kendine yer bulması için bazı çözüm önerileri getirilmesi gerekmektedir.

Öncelikle yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranlarında fazla çıkmasının, yükseköğretim mezununun sayısının fazla olmasının yanı sıra bu mezunların eğitiminin işverenlerin taleplerini karşılayacak düzeyde olmaması ve iş arayan gençlerin iş standardı ve ücret taleplerinin işverenler tarafından karşılanmaması gibi başlıca nedenleri bulunmaktadır. Genç işsizlik konusunda bu sorunlar dikkate alınarak çözüm önerileri üretilmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim mezunlarının istihdam piyasasında sıkıntı yaşamasının başlıca nedenlerinden bir tanesi üniversite eğitimi sürecince kaliteli ve nitelikli bir eğitim almaması ya da aldıkları eğitimin işgücü piyasasının gereklerine uygun olmamasıdır (Coenjaerts vd., 2009: 119). Tabii ki üniversite eğitiminin kesinlikle işgücü piyasasına uyacak şekilde olması beklenememekte ancak teorik eğitimin yanında pratik eğitimin de verilmesi veya staj imkânlarıyla öğrencilere kendilerini geliştirebilecek alanlar sunulması gerekmektedir. Özellikle son dönemlerde açılan üniversitelerde gerek akademik ve idari personel eksikliği gerekse de verilen eğitimlerde aksaklıkların olması yükseköğretimin kalitesini tartışılır hale getirmektedir. Tüm illerde üniversite açılması, üniversitelerin puanlarının düşmesini ve daha çok kişinin üniversiteye gitmesini sağlasa da bu okullarda verilen eğitimin yetersiz ve kalitesiz olması sadece diplomalı işsizlerin doğmasına neden olacaktır. Ayrıca birçok üniversitede kontenjanların çok yüksek olması ve işgücü piyasasının isteklerine ya da ülkenin ekonomik konjonktürüne göre bu kontenjanların belirlenmemesi işgücü piyasasında arz ve talebin kesişmemesinde etkilidir. Bu engelleri aşabilmek için üniversitelerin kontenjanlarının düşürülmesi gerekmektedir. Böylece daha az kişiye daha nitelikli eğitim verme fırsatı ve kalabalıklaşma maliyetinden mümkün olduğunca uzaklaşma imkânı olacaktır. Bu yapılmadığı takdirde kontenjanları yüzlerle ifade edilen kalabalık sınıflarda eğitim verilmeye devam edilecek, mezun olan sayısı yine çok fazla olacak ve büyük üniversiteler haricinde birçok yeni kurulmuş üniversite kontenjanları boş kalacak ve bu üniversiteler atıl seviyede faaliyetlerine devam edecektir. Özellikle büyük üniversitelerdeki kontenjanların azaltılması ile diğer üniversitelere öğrencilerin kayması sağlanacaktır. Bu şekilde hem büyük üniversitelerde kalabalıklaşma maliyetinin önüne geçilerek daha verimli bir eğitim sağlanacak hem de atıl vaziyette duran birçok yeni kurulmuş üniversite de eğitime katılmış olacaktır. Tabii bu yapılırken yeni kurulan üniversitelerde akademisyen ve idari personel alımına özen göstermek ve bu üniversiteleri sadece şehrin ticari yaşamını tetikleyen bir katalizör görevinden ziyade ülke ekonomisinin kalkınmasına, gençlerin iş hayatına hazırlanmasında en büyük yardımcı olarak görmek gerekmektedir.

Üniversite mezunlarının bu kadar fazla olduğu ancak üniversite mezunu genç işsizlerin de buna paralel olarak artış gösterdiği dikkate alındığında birçok bölümün kontenjanının fazlalığı ve birçok bölümün istihdam piyasasının taleplerine yeterince cevap veremediği açıkça anlaşılmaktadır. Kontenjanların özellikle büyük üniversitelerde düşürülmesi ve diğer atıl kalan üniversitelere öğrenci kaydırılmasıyla istihdam sorununun giderileceği ve kaynakların tahsisindeki etkinliğin sağlanacağı öngörülmektedir.

Yükseköğretim sonrasına yönelik çözüm önerilerinden bir başkası da butik üniversiteler olarak tabir edebileceğimiz uzmanlaşma üniversiteleridir. Birçok gelişmiş ülkede bu tarz üniversitelerin varlığı bilinmektedir ve bu tarz üniversitelerin mezunları, okudukları bölümler ile alakalı işlere çok daha rahat girebilmektedirler. Türkiye’de de teknik üniversiteler gibi bu duruma benzer üniversiteler olsa da bunların sayısının artması ve bu uzmanlıkların çeşitlenmesi gerekmektedir. Teknik üniversite, ekonomi üniversitesi, orman üniversitesi,

savunma üniversitesi, teknoloji üniversitesi gibi belli alanlara yoğunlaşan üniversitelerin varlığı gençlerimize istihdam yaratmada faydalı olacaktır. Bu tarz okullarda, örneğin orman üniversitelerinde, neredeyse her okulda bulunabilecek olan iktisadi ve idari bilimler, siyasal bilgiler ve hukuk fakültesi gibi fakültelere ihtiyaç duyulmamalı, orman ve ormanla ilgili alanlara yoğunlaşılmalıdır. Bu çözüm önerisi uygulandığında gençlerin üniversite yaşamında alacakları eğitim daha spesifik ve daha kaliteli hale gelecektir. İleride çalışacağı alana daha üniversite eğitimi sırasında yoğunlaşan bireyler o alanda uzmanlaşacak ve işgücü piyasasının gereklerini de sağlamış olacaklardır. İşverenler de bu gençlerin uzmanlaşma üniversitelerinden mezun olduklarını ve alanlarında uzmanlaştıklarını bilerek onları tercih edeceklerdir. Böylece işgücü piyasasında arz-talep dengesi sağlanmış olacaktır.

4.1.2. Siyasi Anlamda Getirilebilecek Çözüm Önerileri

Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de hükümetler birçok yönden ekonomiyi doğrudan etkileyebilmektedirler. Bunu siyasal yaşamda aldıkları kararlarla, uygulamaya koydukları politikalarla gerçekleştirebilmektedirler. Bu yüzden de genç işsizlik sorununun çözümünde siyasalere ve onların uyguladıkları politikalara da çok iş düşmektedir. Özellikle seçim zamanlarında karşımıza çıkan popülist politikalar çerçevesinde kamu kurumlarına yapılan personel alımları hem kamu kesiminde şişkinliğe ve devletin personel giderlerinin artmasına hem de gençlerin girebileceği kadroların gereksiz yere dolmasına neden olmaktadır. Bu aynı zamanda kamu kaynaklarında israfa neden olarak kaynakların etkin tahsisine zarar vermektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için hükümetlerin denetlenmesi ve gerekirse de hükümetlerin yetkilerinin yasalarla kısıtlanması gerekmektedir.

Bunların dışında siyasal istikrar ve demokratikleşme hamleleri de çok önemlidir. Siyasal istikrarın varlığı, ekonomik istikrarı ve buna bağlı olarak kalkınma ve büyümeyi de sağlayacaktır. Kalkınma ve büyüme sağlandığında ise yatırım hacmi genişleyecek ve işgücü piyasasının eleman talebi artacaktır. Siyasal istikrarsızlığın yaşandığı ve demokratikleşme hareketlerinin zayıf olduğu ülkelerde ekonomik istikrarın ve buna bağlı olarak büyümenin sağlanabilmesi ise çok zordur. Bunun sonucunda da istihdam verilerinin olumsuz etkilenmesi ve genç işsizliğin artması kaçınılmaz olacaktır.

4.1.3. Mali Anlamda Getirilebilecek Çözüm Önerileri

Genç işsizliğin nedenleri arasında eğitimle ilgili nedenler ve siyasal nedenler olduğu kadar mali nedenler de önemlidir. Mali anlamda istikrarın sağlanmadığı, vergi sistemlerinin düzgün işlemediği, ekonomik dalgalanmaların çokça yaşandığı, kayıt dışı ekonominin fazla olduğu ülkelerde istihdam ve genç işsizlik sorunlarının yaşanması kaçınılmazdır (Ryan, 2001: 37). Bu mali sorunların çözümünde kamu harcamaları ve ekonomi politikaları etkin bir şekilde kullanılmalıdır. İstikrarlı ekonomi için gerekenler yapılmalıdır. Bunlar yapıldığı takdirde istikrarlı bir ekonomi olacak, yatırımlar artacak ve istihdam fazlalaşacaktır.

Ayrıca işveren ve iş arayanlar arasında meydana gelen uyumsuzluk ekonomik ve mali önlemlerle giderilebilmektedir. Özellikle gençlerin aldıkları eğitimle doğru orantılı olarak yüksek ücretli ve prestijli meslekler istemeleri, işveren kanadının ise genç ama tecrübeli ve asgari ücretle çalıştırabileceği kesimleri işe almak istemesi uyumsuzluk sorununu doğurmaktadır. Hatta asgari ücretten daha düşük veya sigortasız olarak çalıştırılan kişiler bile bulunmakta ve bu kişilerin sayısı Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkelerde hiç de azımsanmayacak orandadır. Asgari ücretle ya da kayıt dışı şekilde, sigortasız ve güvencesiz olarak çalışmak istemeyen gençlerin istihdam piyasasına girmemeleri gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (Morris, 2006: 8). Bu noktada devletin denetimlerini sıklaştırarak kayıt dışı üretimi tespit edip gerekli cezalandırmayı yapması gerekmektedir. Kayıt dışı üretim cezasız kalmadıkça

birçok genç belki de işgücü piyasasına dâhil olamayacak ancak kayıt dışı sorunu çözüldüğünde insani şartlarda, güvenceli ve sigortalı bir şekilde çalışmaya sıcak bakacaktır. Ayrıca vergi ödemeyen, sigortasız ve asgari maaşın altında eleman çalıştıran işverenlerin, vergisini ödeyen, işçilerinin sigortasını ve primini düzenli yatıran dürüst işverenlere karşı maliyet avantajı olacak ve bu işverenler rekabette haksız yere öne geçeceklerdir. Fakat kayıt dışı sorunu çözüldüğünde vergisini ödeyen dürüst mükellef de diğer mükelleflerle rekabet edebilecektir. Eğer dürüst mükellefler rekabette haksız yere geri düşerlerse bu mükelleflerin yatırımları ve buna bağlı olarak da yaratacakları istihdam hacimleri düşecektir. Bu yüzden kayıt dışı üretimin kontrol altına alınması ve üretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir.

4.1.4. Sosyal Anlamda Getirilebilecek Çözüm Önerileri

Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de genç işsizlik sorununa getirilebilecek bir başka çözüm önerisi de sosyal hayatta uygulamaya geçirecek politiklardır. Öncelikle gençlerin bir ülkenin geleceğini oluşturduğu ve bir ülkenin ekonomik anlamda kalkınmasında itici güç olduğu vurgusu her platformda yinelenmelidir. Gerek yükseköğretim öncesi gerekse yükseköğretim sonrası eğitim hayatlarının şekillenmesinde gençlere ve ailelerine yol gösterilmesi gerekmektedir. Meslek liselerinin ve bu liselerde okuyanların hor görülmemesi aksine bu liselerde okuyabilmenin ve mezuniyetten sonra bir meslek sahibi olabilmenin önemini her zaman hatırlatılması gerekmektedir. Gençler ve aileler dört senelik bir üniversite eğitiminin her şey demek olduğu yanılgısından kurtarılmalı, gençlerin yeteneklerine ve eğilimlerine göre kariyerleri çizilmelidir. Üniversite yaşamında prestiji yüksek ancak iş imkânları dar bölümler yerine prestiji düşük olsa da iş imkânları geniş, bireye iyi bir hayat standardı sağlayacak ve ülke ekonomisinin kalkınmasına katkısı olacak bölümlerin tercih edilmesi önerilmelidir.

Ayrıca kayıt dışı istihdamın, ülke ekonomisine zarar veren ve genç işsizliğin artışına neden olan etkenlerden olduğu unutulmamalıdır ve bu konuda insanlar bilgilendirilmelidir. Vergi bilincinin iyi oturtulmasının üretimde rekabetin adaletli bir şekilde tesis edilmesine olanak vereceği ve bunun da yatırım ve istihdam artışına katkı sağlayacağı göz ardı edilmemelidir.

SONUÇ

Özellikle 1929 Büyük Buhranı ile etkisi iyice artan işsizlik sorunu ülke ekonomilerinin gelişmesinde ve kalkınmada büyük bir engel olmaktadır. Bu işsizlik türlerinden genç işsizlik ise gerek ekonomideki genç işgücünün kullanılmaması gerekse de ulaştığı boyutlarla dikkat çekmektedir. Dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması, teknolojik ilerlemeler ve dünya ekonomisindeki daralmalar işsizlik ve genç işsizlik sorunlarını tetiklemektedir.

Genç işsizliğin en çok tehdit ettiği ülke ekonomileri belki de az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileridir. Bu ülkelerde nüfus artış hızının yüksek olması, özel kesim tasarruflarının düşüklüğünden kaynaklı olarak yatırımların yetersizliği, devletlerin gençlerin istihdam piyasasına girmesine katkıda bulunacak politikaları yapmaktaki başarısızlığı genç işsizliğin körüklenmesinin nedenidir. Ayrıca bu ülkelerde demokratikleşmenin, siyasal istikrarın zayıf olması, ekonomik istikrar ve büyümenin istenilen seviyeye ulaşamaması istihdam sorunlarına neden olmaktadır.

Genç işsizliğin nedenleri çok çeşitlidir. Bu nedenler genel olarak toplam talep yetersizliğinden kaynaklı nedenler, ekonomik kriz ve durgunluktan kaynaklı nedenler, eğitim sisteminden kaynaklanan nedenler, demografik nedenler, gençlere özgü nedenler, ücret politikalarından kaynaklı nedenlerden oluşmaktadır. Bu nedenlerin bir üst katmanında ise

işveren ve iş arayanların ortak bir zeminde buluşamadığı beceri uyumsuzluğu bulunmaktadır. Genç işsizliğin gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye’de bu kadar fazla olmasının sebebi budur. Burada işgücü piyasasında arz ve talebin birbiriyle kesişmemesi durumu söz konusudur. Bazı durumlarda işverenin talepleri, bazı durumlarda ise iş arayanların beklentileri karşılıksız kaldığında bir beceri uyumsuzluğu ve arz-talep kesişmemesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Genç işsizlerin oranlarında üniversite mezunlarının ilkökul, ortaokul, lise gibi derecede eğitim alanlara kıyasla önde olmalarının sebebi de bu kesişmememe durumudur.

Genç işsizlik sorununun nedenleri gibi bu soruna getirilebilecek çözüm önerileri de çok çeşitli ve kapsamlıdır. Bu çözüm önerilerini genel anlamda eğitim-istihdam ilişkisi kapsamında getirilebilecek çözüm önerileri, siyaset açısından çözüm önerileri, mali açıdan çözüm önerileri ve sosyal açıdan çözüm önerileri olarak sıralamak mümkündür. Mali, siyasi ve sosyal yönden çözüm önerileri istihdam yaratılmasında ve genç işsizliğin düşürülmesinde etkili öneriler olsa da eğitim konusu istihdamın artırılmasında ve nitelikli, kaliteli bireyler yetiştirilmesinde çok önemlidir.

Eğitim ve istihdam, gelişmekte olan ülkelerin ve Türkiye’nin iki büyük yapısal sorunundan olduğu için bu çözüm önerisine özel önem atfetmek gerekmektedir. Bu noktada ilkökul eğitiminden liseye, üniversite eğitiminden sosyal algıya, vergi bilincine kadar birçok unsur devreye girmektedir. Eğitimde kalitenin sağlanması ve nitelikli bireyler yetiştirilmesi genç işsizlik sorununun çözümünde birincil etmen olmalıdır. İstihdam piyasasının gereklerine uygun ve gençlerin iş hayatında yeteneklerini sergilemesine müsaade edecek bir eğitim sisteminin benimsenmesi gerekmektedir. Bu çözüm önerileri yükseköğretim öncesi ve yükseköğretim sonrası için ayrı ayrı ele alınıp titizlikle incelenmelidir. Ülke ekonomisinin kalkınması ve büyümenin sağlanabilmesi için eğitim-istihdam ilişkisinin önemi dikkatlerden kaçmamalıdır. Küçük yaşlardan itibaren verilecek kaliteli ve verimli bir eğitim bireyleri üniversite yaşamına ve iş hayatına etkin bir şekilde hazırlayacak ve işgücü piyasasında arz ve talebin kesişmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Adresa, A. (2005). Vanishing children: from high unemployment to low fertility in developed countries. *The American Economic Review*, 95(2), 189-193. https://www.researchgate.net/publication/4981121_Vanishing_Children_From_High_Unemployment_to_Low_Fertility_in_Developed_Countries
- Akay, H., Aklan, A. & Çınar, M. (2016). Türkiye ekonomisinde ekonomik büyüme ve işsizlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 209-226. <https://dx.doi.org/10.11611/JMER775>
- Akça, H. & Ela, M. (2012). Eğitim ve gelir dağılımı ilişkisi: türkiye değerlendirmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 241-260. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50791>
- Akgün, M. (2019). *Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve bu sorunun çözümüne yönelik istihdam politikaları* (Yayın No. 544569) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=NalehShUPcBV6iuu7qYq6A&n=LP9T5JouK68nZLsLckXo-g>
- Alabaş, A. (2007). *Uzun süreli işsizler ve uzun süreli işliği azaltmada işkur’un önemi*, İŞKUR Uzmanlık Tezi. <https://media.iskur.gov.tr/15608/aydin-alabas.pdf>
- Bilir, H. (2011). *1980 sonrası dönemde Türkiye’de genç işsizliğin ücret yapışkanlığı üzerindeki etkileri* (Yayın No. 280185) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ILYnJaLpPI3RHEQX7RzgvA&no=sHk8cfcHI8UA1XHNw0qj4A>
- Blanchflower, D. G. (1999). *What can be done to reduce the high levels of youth joblessness in the world*. International Labour Organization.
- Blinder, A. S. (1988). The fall and rise of keynesian economics. *The Economic Record, Economic Society of Australia*, 64(4), 278-294. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.1988.tb02067.x>
- Bozan, İ. (2016, 28 Aralık). *İşsizlik mi, iş beğenmemek mi?* Çalışma Hayatı Röportajı Aljazeera Turk. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/issizlik-mi-begenmemek-mi>
- Bozdağlıoğlu, U. Y. (2008). Türkiye’de işsizliğin özellikleri ve işsizlikle mücadele politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/843324>
- Buluttekin, M. B. (2008). *Türkiye’deki genç işsizliği sorununun makroekonomik boyutları ve avrupa istihdam stratejisi çerçevesinde çözüm politikalarının belirlenmesi* (Yayın No. 230666) [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=7USwJqdrclatpctHO2Y4Gg&no=rryqiPtITODAJM2khkhvkg>
- CEDEFOP (2012, March 27). *Skill mismatch, the role of the enterprise*. Research Paper No: 21, Publications Office of the European Union.
- Coenjaerts, C., Ernst, C., Fortuny, M., Rei, D., International Labour Organization, Pilgrem, M. & Youth Employment Network. (2009). Youth employment. In OECD (Eds). *Promoting pro-poor growth: employment* (pp. 119-131). OECD. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.648.3439&rep=rep1&type=pdf>
- Dama, N. (2017). Sosyal politika perspektifinde asgari ücret. *SETA Perspektif*, 161, 1-5. https://setav.org/assets/uploads/2017/01/161_Perspektif.pdf
- Dünya Bankası (2008, Haziran). *Türkiye’nin gelecek nesillere yatırım yapmak: okuldan işe geçiş ve türkiye’nin kalkınması*, Rapor No. 44048 – TU Haziran 2008 DB İnsani Kalkınma Sektörü Türkiye Birimi Avrupa ve Orta Asya Bölgesi. <https://docplayer.biz.tr/amp/766392-Turkiye-nin-gelecek-nesillere-yatirim-yapmak-okuldan-ise-gecis-ve-turkiye-nin-kalkinmasi.html>
- Erdayı, A. U. (2009). Dünyada genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik ulusal politikalar ve türkiye. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3(22), 133-162. <https://www.calismatoplum.org/makale/dunyada-genc-issizligi-sorununun-cozumune-yonelik-ulusal-politikalar-ve-turkiye>
- Freeman, R. B. (1979). *Why is there a youth labour market problem*. Working Paper No:365 Cambridge, NBER.
- Güreşçi, E. (2010). Türkiye’de kentten köye göç olgusu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 77-86. <https://core.ac.uk/download/pdf/297934957.pdf>
- International Labour Organization (2016). *World employment and social outlook, trends for youth*. International Labour Office. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_513739.pdf
- International Labour Organization (2012, January 24), *Küresel istihdam eğilimleri raporu*. International Labour Office. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_171571.pdf
- İşığışık, Ö. (2002). Türkiye’de yaşanan son ekonomik krizlerin sosyoekonomik sonuçları: kriz işsizliği ve beyin göçü, *İş Güç: Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 4(2). <http://www.isguc.org/?p=article&id=46&cilt=4&sayi=2&yil=2002>
- Kabaklarlı, E. & Gür, M. (2011). Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve ekonomik belirleyicilerinin uzun dönem eş-bütünleşme analizi. https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/7371/Turkiye_de_Genc_Issizlik_Sorunu_ve_Ekono.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kara, M. & Duruel, M. (2010). Türkiye’de ekonomik büyümenin istihdam yaratamama sorunu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 367-396. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9139>
- Kaya, A. (2021). Girişimciliğin makroekonomik etkileri, girişimcilik teşvikleri ve girişimciliğin önündeki mali engeller. İçinde Y. Demirel (Ed.) *Girişimcilik: teoriden pratiğe* (s. 349-379). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kol, E. N. & Karaçor, Z. (2012). 2001 güçlü ekonomiye geçiş programı ve istihdam üzerine etkileri. *Maliye Dergisi*, 162, 379-395. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>
- Kutal, M. (1969). *Teorik esasları ve tatbikatı bakımından asgari ücret*. Sermet Matbaası. İstanbul.
- Mahiroğulları A. & Korkmaz A. (2007). *İşsizlikle mücadelede emek piyasası politikaları: türkiye ve ab ülkeleri* (2.Baskı). Ekin Kitabevi.
- Morris, E. (2006). *Globalization and its effects on youth employment trends in asia*. International Labour Organization. https://www.un.org/esa/socdev/unyin/workshops/regm_asia_ilo_elizabeth_morris_paper.pdf
- Murat S. & Şahin, L. (2011). Gençlerin istihdamı/işsizliği bakımından türk eğitim sisteminin değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 3(30), 93-135. <https://www.calismatoplum.org/makale/genclerin-istihdami-issizligi-bakimindan-turk-egitim-sisteminin-degerlendirilmesi>
- OECD (2014, October). *Education at a glance 2014: OECD indicator*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf>
- O’Higgins, N. (2004). *Recent trends in youth labour markets and youth employment policy in europe and central asia*, Università degli Studi di Salerno Centro di Economia del Lavoro e di Politica Economica Discussion Paper 85.
- Özşuca, Ş. T. (2003). *Esneklik ve güvenlik ikileminde türkiye emek piyasası*, İmaj Yayıncılık.
- Pehlivan, M., Kaya, A. & Keleş, S. S. (2021). Covid-19’un makroekonomik etkileri ve seçilmiş ülkelerde covid-19 döneminde uygulanan maliye ve para politikaları. *Akademik Hassasiyetler*, 8(17), 105-135. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1959858>
- Ryan, P. (2001). The school to work transition: a cross national perspective. *Journal of Economic Literature*, 39(1), 34-92. https://www.jstor.org/stable/2698454?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Susam, N. (2020). *Kamu maliyesi*, Beta Basın Yayın Dağıtım.
- The World Bank (2022, February). Unemployment, youth total (% of total labor force ages 15-24) (modeled ILO estimate). <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS?locations=TR-BR-MX-ZA-ID-AR-1W>
- TÜİK (2020). *Genç işsizlik*. <https://data.tuik.gov.tr/>
- TÜİK (2019, 16 Mayıs). *İstatistiklerle gençlik*, Haber Bülteni, Sayı: 27598. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2018-30723>
- TÜİK (2017, 16 Ekim). *İşgücü istatistikleri*, Haber Bülteni, Sayı: 24632. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2017-24632>
- Yaprak, Ş. (2009). Ekonomik krizlerin istihdamı yansıması. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1(2), 41-54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56627>
- Yardımcı, M. E., İnce, M. & Ekiz, R. (2017). 1929 dünya ekonomik krizinin sebepleri ve sonuçları üzerine bir değerlendirme. İçinde S. Koç & S. Y. Genç (Ed.) *Dünden bugüne ekonomi yazıları* (s. 242-268). Umuttepe Yayınevi.
- Yentürk, N. & Başlevent, C. (2007). *Türkiye’de genç işsizliği raporu*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi No:2.
- Yılandı, V. (2009). Yapısal kırılmalar altında türkiye için işsizlik histerisinin sınanması.

Doğuş Üniversitesi Dergisi, 10(2), 324-325.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/doujournal/issue/66661/1043043>